

En livsmedelsstrategi för Sverige

Till miljö- och jordbruksutskottet

Miljö- och jordbruksutskottet har gett försvarsutskottet m.fl. utskott möjlighet att yttra sig över proposition 2016/17:104 En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet och dess följd motioner.

Försvarsutskottet begränsar sitt yttrande till frågan om livsmedelsförsörjning ur ett beredskapsperspektiv. Utskottet föreslår att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker de aktuella motionsyrkandena.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (SD, C, KD).

Utskottets överväganden

En livsmedelsstrategi för Sverige

Propositionen

I januari 2017 presenterade regeringen propositionen En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet (prop. 2016/17:104). Strategin ska ses som en plattform utifrån vilken livsmedelspolitiken ska utformas fram till 2030 och anger förutsättningarna för det fortsatta långsiktiga arbetet för en konkurrenskraftig livsmedelskedja. Regeringens åtgärder för att nå målen i livsmedelsstrategin samlas i en separat handlingsplan som uppdateras löpande. Handlingsplanen En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet publicerades i februari 2017 och omfattar konkreta insatser för att uppnå strategins målsättningar i form av åtgärder och uppdrag. Beredskaps- och försörjningstrygghetsfrågor hanteras dock i huvudsak i det utvecklingsarbete som nu bedrivs när det gäller samhällets krisberedskap och totalförsvaret, anger regeringen i handlingsplanen.

I propositionen presenterar regeringen bl.a. sin syn på livsmedelsförsörjning och beredskap där man anger att en ökad livsmedelsproduktion i Sverige leder till bättre förutsättningar för en god nationell försörjningsberedskap (avsnitt 4.1.5). Sveriges självförsörjningsgrad har betydelse för den svenska försörjningsförmågan såväl i kris som under höjd beredskap och krig, men många andra faktorer är av väl så stor betydelse. Bland annat krävs en fungerande marknad för insatsvaror, transporter, datasystem och lagerhållning i detalj- och grossisthandelsleden. Hela livsmedelskedjan bör vara så robust att även allvarliga påfrestningar och störningar kan klaras med rimliga konsekvenser för samhället. Detta kräver i sin tur en fungerande infrastruktur i form av t.ex. vägar, el, datakommunikation och vattenförsörjning, anger regeringen.

Regeringen hänvisar i livsmedelsstrategin till proposition 2014/15:109 Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020 där man angav att planeringen för det civila försvaret ska återupptas och genomföras utifrån planeringsanvisningar som regeringen beslutat. I den propositionen angavs vidare att planeringen för det civila försvarets stöd till Försvarsmakten vid höjd beredskap bör ta sin utgångspunkt i Försvarsmaktens behov. Det civila försvaret, där livsmedelsförsörjningen ingår, bör enligt regeringen inledningsvis planera för att kunna lösa uppgifter under krig i fem-tio dagar. Planeringen för övriga uppgifter inom det civila försvaret när det gäller skyddet av befolkningen och upprätthållandet av samhällsviktig verksamhet bör dock kunna utföras under en betydligt längre tid. Det krävs emellertid analyser och planering av hur leveranssäkerheten och beredskapen inom livsmedelsförsörjningen kan förbättras inför höjd beredskap. Det finns också andra krisscenarioer där internationell handel med livsmedel minskar kraftigt under längre tid. I sådana scenarier är

en inhemsk livsmedelsproduktion av stor betydelse för försörjningstryggheten. Det är därför viktigt att jordbruket och livsmedelsproduktionen fungerar även under en kris såväl på regional som på nationell nivå, enligt regeringen. Samtidigt är gränsöverskridande samarbete, handel och integration avgörande för att främja en positiv utveckling i stora delar av världen. En ökad nationell livsmedelsproduktion kan skapa förutsättningar för en ökad konsumtion av svenska livsmedel, enligt regeringen.

Regeringen gav i december 2015 i uppdrag till myndigheter med särskilt ansvar inför och vid höjd beredskap enligt förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap, bl.a. Jordbruksverket och Livsmedelsverket, att planera för det civila försvaret.

I fråga om dricksvatten understryker regeringen vidare i proposition 2016/17:104 att förutom att tillgång på säkert dricksvatten är en grundläggande samhällsfunktion för befolkningen är vatten av god kvalitet en grundförutsättning för verksamheterna i hela livsmedelskedjan. Ansvar för dricksvatten är fördelat på flera departement och myndigheter på såväl central som regional och lokal nivå. Därför krävs en ändamålsenlig styrning och god samverkan för att dricksvattenförsörjningen långsiktigt ska kunna säkras. Dricksvattenutredningen lämnade sitt slutbetänkande i april 2016 (SOU 2016:32). Utredningen har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Motionerna

Försvarsutskottet begränsar behandlingen av följdmotionerna till att omfatta de yrkanden som berör livsmedelsförsörjning ur ett beredskapsperspektiv.

I motion 2016/17:3614 av Anders Forsberg m.fl. (SD) anförts att det är oacceptabelt att den s.k. självförsörjningsgraden för livsmedel nu har sjunkit till under 50 procent. Självförsörjningsgraden för livsmedel måste bl.a. öka för att garantera större uthållighet vid nationella och internationella kriser. Ett robust civilsamhälle med en väl fungerande svensk livsmedelsproduktion bör därför ses som en del av Sveriges totalförsvaret. Motionärerna föreslår att det långsiktiga målet ska vara att nå 100 procents självförsörjningsgrad när det gäller de livsmedel som är möjliga att producera traditionellt och naturligt i Sverige (yrkande 1).

Magnus Oscarsson m.fl. (KD) uttrycker i motion 2016/17:3615 att Sverige saknar möjligheter att försörja befolkningen med livsmedel för den händelse att handeln med omvärlden skulle skäras av, t.ex. på grund av krig eller kris. En förutsättning för att kunna bevara den svenska livsmedelsproduktionen är att Sverige bevarar den jordbruksareal som finns i landet. Kompetensen som finns inom jordbruksbranschen och forskning som svarar mot morgondagens behov behöver också bevaras. En inhemsk produktion av jordbrukets insatsvaror såsom bränsle, gödningsmedel och reservdelar behövs också. Den nuvarande bekymmersamma situationen har uppkommit genom en lång tids nedprioritering av försörjningstryggheten, anförts i motionen, där det föreslås att

regeringen ska återkomma med förslag på kvantitativa mål för Sveriges självförsörjningsgrad (yrkande 7).

I motion 2016/17:3618 av Kristina Yngwe m.fl. (C) understryks att svensk livsmedelsförsörjning i dag är mycket sårbar för förändringar i omvärlden. Det är därför viktigt att stärka livsmedelsberedskapen och minska sårbarheten genom hela livsmedelskedjan. Det handlar inte om att bygga upp centrala livsmedelslager, utan om att se livsmedelsförsörjning ur ett systemperspektiv, bygga bort risker och få såväl privata som offentliga konsumenter att tänka över sin livsmedelsberedskap. Det föreslås därför att regeringen utreder hur livsmedelskedjans sårbarhet vid kris kan minskas (yrkande 67), att ansvarsfördelningen av livsmedelsberedskap vid kris tydliggörs (yrkande 68) och att livsmedelsförsörjning görs till en viktig parameter i planeringen för det civila försvaret (yrkande 69).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill, i likhet med vad det uttryckte i betänkande 2016/17:FöU7 om samhällets krisberedskap, understryka vikten av att Sverige säkerställer flöden av viktiga varor i en krissituation, inklusive livsmedel. Detta inkluderar försörjningen av dricksvatten. Även allvarliga påfrestningar och störningar ska kunna klaras av med rimliga konsekvenser för hela det svenska samhället med stöd av en robust livsmedelskedja, anser utskottet i likhet med regeringen. Detta kräver i sin tur en fungerande infrastruktur i form av t.ex. vägar, el, datakommunikation och vattenförsörjning. Regeringens tidigare beslut om att återuppta en sammanhängande planering för totalförsvaret inklusive det civila försvaret spelar här en viktig roll.

En god samverkan mellan ansvariga aktörer är i sammanhanget viktig på grund av livsmedels- och dricksvattenområdets komplexitet. Bidragen från företag, kommuner, länsstyrelser, centrala myndigheter, inklusive Livsmedelsverket och Försvarsmakten, och branschorganisationer m.fl. är centrala. Det är därför glädjande, enligt utskottet, att propositionen om en livsmedelsstrategi för Sverige betonar just vikten av dessa. Även resultatet av Regeringskansliets beredning av slutbetänkandet från Dricksvattenutredningen är ett viktigt ingångsvärde för det fortsatta arbetet, bl.a. för Försvarsberedningens pågående arbete.

Regeringen anger i handlingsplanen som är kopplad till livsmedelsstrategin att beredskaps- och försörjningstrygghetsfrågor i huvudsak hanteras i det utvecklingsarbete som nu bedrivs när det gäller samhällets krisberedskap och totalförsvaret. Detta är enligt utskottet positivt. Frågan är komplex. En produktionsökning av livsmedel kan exempelvis bidra till en ökad självförsörjningsgrad, men det är inte självklart. Självförsörjningsgraden är t.ex. även beroende av sådana faktorer som den tillhörande infrastrukturen för distribution och produktionens inriktning. Vidare skulle vissa varor som är avsedda för export kunna användas för den inhemska marknaden om landet blir avskuret från omvärlden. Tillgång till alla typer av varor är inte heller nödvändig i en krissi-

tuation. Det krävs alltså inte att Sverige är självförsörjande i fråga om allting vid en kris. Utskottet förutsätter att det vidare arbetet leder till en för Sverige gemensam syn på hur vi som helhet ska se på vår självförsörjningsgrad.

Som utskottet tidigare konstaterat, t.ex. i utskottets uppföljningsrapport Om krisen eller kriget kommer – en uppföljning av informationsinsatser till allmänheten om den enskildes ansvar och beredskap (2015/16:RFR3), åligger det också den enskilde att ta ett ansvar för sin egen livsmedelsförsörjning vid en kris. Utskottet ser positivt på de initiativ som regeringen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) tagit för att stärka den enskildes beredskap.

Utskottet föreslår att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker de aktuella motionsyrkandena med hänvisning till de arbeten som pågår på området.

Skrivelsen ger inte anledning till några ytterligare uttalanden från utskottets sida.

Stockholm den 25 april 2017

På försvarsutskottets vägnar

Allan Widman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Allan Widman (L), Åsa Lindestam (S), Hans Wallmark (M), Peter Jeppsson (S), Jan R Andersson (M), Daniel Bäckström (C), Anders Schröder (MP), Lotta Olsson (M), Paula Holmqvist (S), Roger Richtoff (SD), Mikael Oscarsson (KD), Mattias Ottosson (S), Dag Klackenberglund (M), Johan Büser (S), Teres Lindberg (S) och Per Klarberg (SD).

Avvikande meningar

1. Propositionen (SD)

Roger Richtoff (SD) och Per Klarberg (SD) anför:

Regeringen tar upp frågan om en livsmedelsstrategi i sin proposition 2016/17:104 En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Strategin ska ses som en plattform utifrån vilken politiken ska utformas fram till 2030. Livsmedelsproduktionen ska bidra till jobb, tillväxt, attraktiv landsbygd och samhällsnyttor inom hälso-, miljö- och klimatområdena. En produktionsökning skulle kunna bidra till ökad självförsörjningsgrad.

Vi anser att Sverige på grund av ett sämre säkerhetspolitiskt läge ska återta sitt totalförsvar. Totalförsvaret har många delar. En del är självförsörjningen av livsmedel. De svenska regeringarna har i modern tid främst tagit fasta på att säkra livsmedelskonkurrensen och global livsmedelssäkerhet. Detta har gjort att självförsörjningsgraden blivit lidande. Vi bör nu vidta åtgärder för att kunna höja självförsörjningsgraden av livsmedel och anser att miljö- och jordbruksutskottet bör tillstyrka motion 2016/17:3614 yrkande 1. Man bör verka för

- större odlingsytor i hela landet
- fler lagerlokaler för livsmedel i hela landet
- en strategi för att välja ut grödor och nyttodjur som motsvarar våra grundläggande behov i en kris eller vid höjd beredskap
- en marknadsföringskampanj för att i fredstid köpa lokalproducerat.

2. Propositionen (C)

Daniel Bäckström (C) anför:

Jag anser att frågan om Sveriges livsmedelsförsörjning och försörjningstryggheten för livsmedel i händelse av höjd beredskap och krig är viktig att arbeta vidare med. Detta sker för närvarande inom ramen för Försvarsberedningens arbete där många olika aspekter behöver belysas i allt från primärproduktion till förädling och distribution av livsmedel. Det är också viktigt att, som anförs i motion 2016/17:3618, utreda hur livsmedelskedjans sårbarhet vid kris kan minskas (yrkande 67) och att ansvarsfördelningen av livsmedelsberedskapen vid kris tydliggörs (yrkande 68). Försvarsberedningens arbete behöver beaktas i det vidare strategiarbetet på livsmedelsområdet så att vi får en livsmedelspolitik som hänger samman i ett brett perspektiv. Jag anser att miljö- och jordbruksutskottet bör tillstyrka nämnda motionsyrkanden.

3. Propositionen (KD)

Mikael Oscarsson (KD) anför:

Jag anser att utskottet bör bejaka betydelsen av ett kvantitativt mål för självförsörjningsgraden av viktiga livsmedel. I Finland är försörjningsgraden runt 85 procent, detta för att de vet hur viktigt det är att i kristider ha livsmedel till landets invånare. Riksdagen bör fastslå de etappmål som föreslås i Konkurrenskraftsutredningen. Regeringen bör ge Jordbruksverket i uppdrag att ta fram indikatorer för dessa mål, så som utredningen föreslår. Även våra nordiska grannländer bör studeras när det gäller målformuleringar om självförsörjning. Riksdagen bör därför begära att regeringen återkommer med förslag på kvantitativa mål för Sveriges självförsörjningsgrad i enlighet med motion 2016/17:3615 yrkande 7. Riksdagen bör också framhålla betydelsen av en inhemsk produktion av jordbrukets insatsvaror såsom bränsle, gödningsmedel och reservdelar. Sammanfattningsvis anser jag att miljö- och jordbruksutskottet bör tillstyrka nämnda motion.